

Kan maale verticalt paa Furen blot efter Diemaal. Hvor meget dette skuffes, veed hver praktisk Landmand af Erfaring, og Brugen af Korstavlen vil snart overbevise ham om Nyrten af dette simple Instrument ogsaa ved denne Leilighed. Det er indlysende, at, hvor Agrene maae rette sig efter Brakgrøfter, der vil Korstavlen ikke kunne anvendes i dette Diemed.

Hofmanskave, i December 1845.

V. E. Hofman (Bang).

Om Kartofler.

(Af Provst J. B. Krarup i Bierlev.)

J Weimar udfom 1843 et tredje, meget foreget, retmæssigt Dplag af et lidet Skrift under Navnet: „Den lille Kartoffelbog og Kartoffelkøgebog, for Rig og Fattig, — — — efter fleeraarig egen Erfaring udgiven af en Menneſteven.“ Bogens Titel, der er meget længere end den her anførte, synes vel at tyde paa, at det ikke er Menneſtefjærlighed alene, som Bogen skylder sin Tilværelse, men derom ere vi saameget mindre berettigede til at dømme, som Bogen virkelig indeholder ikke Lidet, der baade for den mere og mindre Formuende er værd at vide og at tage tilfulge. At lade denne Bog fremkomme i dansk Oversættelse vilde dog neppe være hensigtsvarende, og derfor meddeler jeg her det, som jeg anseer

for at være det Væsentligste og Vigtigste i den, samt tilføier nu og da i en Parantese min Mening om det Anførte.

I nogle af Forfatteren foreløbigen givne „Bink angaaende Kartoflernes Dyrkning“ siger han saare rigtigt: Endstøndt Fugtighed er uundværlig for at Kartoflerne kunne komme frem, fordrage de dog allermindst en saadan vaad Jordbund, hvor Vandet hverken kan synke eller løbe bort. Da nu Veiret ikke vides forud, bør man saameget muligt sørge for at, hvis vedholdende Regnveir indtræffer, Vandet kan bortledes. — — Den Regel, at en Afgrøde lykkes desto bedre, jo sjældnere den dyrkes paa samme Sted, gjælder ogsaa om Kartoflerne. — — Jo mere Flid og jo mere Gjødning Landmanden anvender paa deres Dyrkning, desto rigere Høst har han at vente. Men om han endog gjødsler til dem, er Intet urigtigere, end at dyrke dem i en Jord, som er afkræftet ved foregaaende Afgrøder. Det forholder sig med Jorden i denne Henseende som med det afkræftede Arbeidsdyr; det er ikke ved de Kræfter, som det af en bedre Fodring kan erholde, at det strax kan udføre, hvad man ønsker af det, men det er ved de Kræfter, som det allerede har. Saaledes er det kun i et Jordsmon, som endnu har nogen Kraft, at den Gjødsel, som anbringes, kan have den forønskede Virkning paa Afgrødernes gode Fremkomst og lykkelige Bært. Og dersom, hvad jo saare ofte skeer, et noget vedholdende Torveir indtræffer, efterat Gjødslen er bleven bragt i Jorden tilligemed Kartoflerne, da forhindres derved Gjødslen i

at kunne komme de fremspirende Kartofler til Hjælp, og da seer det kun slet ud med den forventede Afgrøde, hvis Jordsmonnet er affræftet og ingen Hjælp kan yde dem. — Kartoflerne regnes, som vel bekendt, til de Værter, ved hvis Dyrkning Jorden forbedres, idet den derved smuldres, renses for Ukrudt, og beriges med den Gæs, som af de bladrigge Kartoffeltoppe hindres i at bortflygte. Men for at saavel disse Fordele, som Kartoflernes egen gode Vært kan opnaaes, er det nødvendigt, at Jorden i det foregaaende Efteraar ploies dybere end sædvanligt, dog naturligtviis med tilbørligt Hensyn deels til Underlagets Beskaffenhed, — thi er samme kun slet, optages saameget Mindre heraf, — deels til den Gjødningens Mængde, man har at anvende herpaa. Seer man sig istand dertil, er det hensigtsvarende endnu i samme Efteraar at give dette Kartoffelland et godt, fuldstændigt Lag deraf, men hvis ikke, da saa tidligt i Foraaret som muligt. — Er det Agerdyrkerens Skyldighed at lade sin Plov fordybe Jordsmonnet, da paaligger det end mere Havedyrkeren og den mindre Avlsbruger at opnaae samme Niemed ved Spaden; thi kun i et dybt, vel bearbejdet og godt gjødsket Jordsmon kunne Rødderne udbrede sig, mange Knolde ansætte sig, og en forønsket Afgrøde erholdes. — Engelske og franske Agronomer have tilraadet at anvende Teglsteensmeel (knuste Tag- og Muursteen) som Gjødningmiddel, for at forviise sig en rig Høst af gode Kartofler. Dette kan udføres paa tvende Maader, enten ved paa sædvanlig Maade at stroe det over Jorden og derefter nedploie det, eller, idet man lægger

Kartoflerne, at lægge en Haandsfuld deraf over og omkring enhver enkelt Kartoffel. Begge Maader ere i dette saa frygteligt tørre Aar blevne forsøgte paa meget forskjelligte Jorder her ved Weimar, og gave, Torfen uagtet, udmærket rige Afgrøder af herlige Kartofler, saa at dette Frugtbarhedsmiddel med bedste Grund kan anbefales. (Da dette Middel er saa simpelt, og den Fattige, især i de større Byer, vist uden Betaling kan faae de Teglstuensbrokker og Stumper, som ellers ere ubrugelige, og han efterhaanden, som han har Veilighed dertil, selv kan pulverisere dem, vil jeg haabe at det, som her er anført, ved passende Veiligheder maa blive erindret og bragt i Udførelse; thi om den Fattige, som samler og forarbejder disse Muurstensbrokker, end ikke selv har Jord, hvorpaa han kan anvende dette sit Fabrikat, vil det vist ikke mangle ham paa god Afjætning deraf, naar først denne dets Anvendelse erkendes at være hensigtsvarende. At Knusningen deraf kan udføres langt lettere ved Hjælp af en med Jern beslaaet Rolle, end den hidtil blot med en Steen saa ofte er seet udført af gamle Fruentimere til den saakaldte Trippelse, ansees for overflødig at bemærke.)

Angaaende Valget af Sædekartofler og om Maaden at lægge dem paa, siger Forfatteren fremdeles: At lægge store Kartofler hele, er til ingen Nytte, men at lægge smaa, medfører Tab. Den bedste, sikreste og meest lønnende Maade er at skære de store Kartofler i Stykker, som have flere Dine. De store Kartofler ere de modneste og derfor rimeligviis de bedste

til Sæd; de have og de største Dine, som drive de stærkeste Spirer, Top- og Rodskud, og jo stærkere disse ere, desto flere og større Kartofler ansætte de. I Mangel af store Kartofler tages middelstore, men ingenfinde smaa. Vel kunne smaa Kartofler, ja endog smaa affkaarne Stykker, naar de have Spirevane, give en meget god Afgrøde, men det berøer, foruden paa Jordsmonnets Bestaaffenhed, saa saare meget paa det uvisse Veirlig; de store Kartoffelstykker kunne i længere Tid give de unge Skud Røring og betrygge dem for Uheld; men de smaa ere snart udtømte, og deres enkelte svage Skud, overlade til sig selv, lyffes kun under gunstige Omstændigheder. (Af det her Anførte kunde man fristes til at uddrage den Slutning, at det vilde være rigtigst, slet ikke at overfære endog de største Kartofler, men ved Opgravningen viser det sig, at det virkelig er, som Forfatteren siger, til ingen Nytte, at lægge de store Kartofler hele, og at man derved kun gjør sig selv en ikke ubetydelig Beføstning. De Kartofler, der ere af Størrelse som et lidet Hønsæg, er det efter min Mening rigtigst at lægge hele, men er Kartofflen saa stor som et Gaaæg, skæres den i to Stykker, og er den større, i tre eller fire, men den bør, vel at mærke, skæres paalangs og ikke paatværs, thi i Rodenden, nemlig den, som vender fra Moderkartofflen, er der flere og større Spirevane end i den modsatte Ende, og ved at overfæres paatværs blive Stykkerne ikke lige spiredygtige.) — Hvor vidt Kartoflerne bør lægges fra hverandre, berøer deels paa Jordsmonnets, deels paa Kartoffelartens Bestaaffen-

hed. I et meget frugtbart og vel bearbejdet Jordsmøn udbrede Rodder og Knolde sig langt videre, end i et af modsat Beskaffenhed; og ligeledes er en Sort Kartofler langt større og giøvtigere end en anden, og indtager et større Rum. Lægges de for tæt, saa at deres Rodder naae sammen og gaae imellem hinanden, hindres de i Værten, og der avles enten færre eller mindre Knolde; lægges de for vidt, bliver Jorden ikke tilbørligen afbenyttet. Under Opgravningen vil den opmærksomme Jagttager kunne skjonne, om de rigtige Mellemrum ere trufne eller ei. — I Marken lægges Kartoflerne enten efter Ploven i hver tredie Fure, da hver Fure gives omtrent 8 Tommers Brede, eller i en med Hypeploven trukken Fure. Den første Maade er den sædvanligste og letteste og tillige den fortrinligste, thi derved kan undgaaes, at Kartoflerne komme til at ligge paa den af Ploven trykkede haarde Bund af Furen, men kunne faae et mere hensigtsvarende Lag af smulret Jord under sig, ved at sættes i Siden af den sidst oplagte Furestrimmel. (Ogsaa i en med Hypeploven gjort Fure kan dette ret vel opnaaes ved en lignende Fremgangsmaade, nemlig ved et Par Tommer over Furens Bund at sætte Kartoflerne ind i den ene Side.) — Halve eller itustkaarne Kartofler bør lægges med Snittet eller den flade Side nedad. — I en Jordbund, som kun indeholder lidet Kalk, skal det forøge Afgrøden, naar man under Sædekartoflerne strøer noget lædsket Kalk. (I J. Sinclairs Agerdyrkningslære, 1ste Deel, S. 316 læses: Til Kartofler bør Kalk ikke anvendes, da den beskadiger deres

Skind." At Kartofler gjerne blive skurvede paa Jord, som nyligen er bleven merglet, synes at stadfæste de engelske Erfaringer. Det var vel værdt, ved anstillede Forsøg at forvisnes om, hvad der i denne Henseende er det rette.)

Hvad Forfatteren siger angaaende Kartoflernes Harvning og Hynning, stemmer saa ganske overeens med det, som hos os ialmindelighed foretages, at det er overflødigt her at anføre. — Han opmuntrer til at afplukke Blomsterne paa Kartoflerne for at forhindre dem i at bære de saakaldte Kartoffel-Væbler, og forsikrer, at den egentlige Kartoffel-Afgrøde derved forøges. (Ogsaa herom er der ulige Meninger, og det er at ønske, at ogsaa denne Sag ved hensigtsmæssige Prøver maatte bringes i det Rene.) — Fordi Bladene begynde at gulne, maa man ikke haste med enten at bortføre Toppen eller optage Kartoflerne, thi det har ved gjentagne Forsøg stadfæstet sig, at de Kartofler, som man lod beholde Toppen, indtil den var tør, gavede et høiere Udbytte end de, som man havde afskaaret Toppen, endog først efterat den begyndte at blive gul. Men jo tidligere man, før Bladene gulne, afskærer Toppen, desto større er Tabet.

Paa det samme Stykke Jord kan der i een og samme Sommer have to Kartoffel-Afgrøder paa følgende Maade: Man vælger hertil tidligmodne Kartofler, som, naar de betids ere lagte, gjerne ere tjenlige til at optages i Slutningen af Juli eller Begyndelsen af August. De hele Blokke, som da opgraves, fratages de større Knolde, og sættes derefter igjen

i Jorden, dog ikke ganske paa samme Sted, men lidet derfra, for at de saameget muligt kunne faae frisk Jord at vore i paany. De smaa Kartofler, som ikke endnu egne sig til at spises, lader man blive hængende ved Rødderne, og ikke alene disse vore paany og blive større, men ogsaa nye Kartofler ansætte sig. Dersom Veiret er tørt, maae disse omplantede Busse vandes engang; og kan Moddingsaft, som er fortyndet med Vand, tages hertil, kan man desto sikkrere see et forønsket Udfald imøde. Ogsaa er det hensigtsvarende, ombyggeligen at hyppe dem engang, og i Esteraaret at lade dem være uopgravede, saalænge Veiret tillader det. (Istedetfor at optage den hele Blof og sætte den paa et nyt Sted, hvorved det er uundgaaeligt, at den maa lide en Standsning i sin Væxt, lader man den blive staaende aldeles uroffet paa sit Sted, idet man, tildeels ved Hjælp af Lugegassen, med Fingrene tager de store Kartofler fra den, først de, som ere paa den ene Side, og nogle Dage efter de, som ere paa den anden; og saasnart man til en Tid ikke optager flere, haffes og hyppes Jorden saa godt op om Stokkene som muligt. Saaledes gjøre Amagerne; og et Forsøg, jeg i sidste Sommer gjorde dermed, var aldeles tilfredsstillende.)

Meget tidlige Kartofler erholdes paa følgende Maade: I Slutningen af Februar eller i Begyndelsen af Marts fylder man en Kasse paa 8 til 10 Tommers Dybde med Jord, nedlægger deri Kartoflerne en god Tomme fra hverandre, saa at de faae et Lag Jord over sig af omtrent $1\frac{1}{2}$ Tommes Tykkelse.

Denne Kasse ophænges eller opstilles i en Heste- eller Kostald, som ikke er altfor fuld af Dunst og Damp, og hvor noget Dagslys kan komme til Kartoflerne, som, naar Jorden bliver tør, vandes noget, men med Maade, thi de ere vel tjente med at have en fugtig Jord omkring sig, men ikke en vaad. I Beede, som allerede for Vinteren ere gjødskede og vel behandlede, og tilige ikke savne Solen, udplanter man, naar Skuddene ere blevne en 3 Tommer høie, og Veiret tillader det, de saaledes optrukne Kartoffelplanter; og dersom paa en større Kartoffel ere flere stærke Skud, skæres en saadan Kartoffel i to eller flere Stykker, idet man forøvrigt saa lidet muligt tilføier enten Rødder eller Topskuddene nogen Skade. De nedsættes efter Omstændighederne 3 til 4 Tommer dybt, for at en muligt indtræffende Frost ikke skal beskadige dem, og saafremt den indtræffer, bedækkes de med Langhalm-Maatter. — For at forskaffe sig de tjenligste Sædefartofler hertil, udvælger man de Blokke, som bære de tidligste Blomster, sætter til Mærketegn smaa Stofke ved dem, for at kunne optage dem for sig selv, og af disse vælger man de største til her at anvendes. (Imagerne lægge de Kartofler, som de give denne Bestemmelse, ned med Jord i en Riis- eller Vidiekury, som de om Dagen have paa et luunt Sted, og om Natten sætte i en varm Stue, dersom Frosten giver Anledning dertil. — For at de Langhalm-Maatter, der paalægges for Frosten, ikke skulle beskadige de spæde Kartoffeltoppe, er det hensigtsmæssigt, at lægge tør Tang eller kort

Halm imellem Buxtene, før man lægger Halmmaatterne paa.)

For ei alene at forhindre Kartoflerne i at udarte, men for at kunne endog forstaffe sig bedre og mere rigt bærende Kartofler, gives intet sikkrere Mid-
del, end at forplante dem af de Frøkjærner, som findes i Kartoffelæblerne. Denne Sag er vel ikke ganste ubekjendt, men foretages paa en saa urigtig og langsom Maade, at man ikke kan undre sig over, at den endnu ikke har gjort nogen Fremgang; thi der er hidtil medgaaet to ja endog tre Aar, førend Knoldene havde den Fuldkommenhed, at de kunde anvendes til Forplantning. — Først vil jeg omtale, hvad Erfaring har lært mig angaaende Maaden at behandle Frøkjærnerne paa; derefter meddele Beretning om, hvorledes det er lykkedes mig i Løbet af et enkelt Aar af disse smaa Kjærner at erholde de fuldkomneste Kartofler saavel til at spise som til at saae.

Efter deres forskjellige Størrelse indeholder een af disse smaa grønne Knolde 100 til 300 Sædekorn. Modne kunne de ikke kaldes, førend de ere ganste af-
falmede og bløde, og den fuldkomne Modenhed faae de ikke, saalænge de sidde paa Stoffene. Jo længere de kunne blive paa dem, desto bedre er det, og derfor maa man ikke tage dem af, før Kartoflerne skulle op-
graves. Frosten skader dem ikke. — Efterat de ere indsamlede, opbevares de indtil henimod Julen paa et luftigt og tørt Sted, bedst i Potter eller Gryder, og omrystes jævnlig, for at de ikke skulle mugne eller gaae i Gjæring. Ere de nu blevne saa bløde, at de

lade sig let trykke sammen, støder og gvafer man dem saa længe sammen, indtil de blive til en Bælling. Denne Masse føres nu i et Bækken, friskt Vand paa gydes, og med Hænderne gjennearbejdes den saalænge, indtil de fine Frøforn og Slimen kunne skilles fra hinanden. Det slimede Vand heldes med Forsigtighed af, og i dets Sted kommes friskt paa. Efterat Massen ogsaa deri er bleven godt omrørt, afhældes ogsaa dette Vand; dog ikke nogen af Gangene altsammen, for at ikke noget af Frøfornene skal følge med. Efterat Massen er bleven to Gange saaledes udvasket, føres den lidt efter lidt i et Messing- eller Jernblifs-Dørslag, som hæves i ethvert Kjøkken, og hvori Hullerne maae være saa store, at Frøfjærnerne kunne gaae derigjennem; imedens de bringes i Dørslaget, gydes, under bestandig Omrøren, friskt Vand paa, hvorved Frøfjærnerne skylles ned igjennem Hullerne i et Kar, som er sat derunder. Er nu alt Sædfrøet befriet for den Sliim, hvoraf det hidtil har været omgivet, heldes Vandet fra, og Frøfjærnerne udbredes paa Træpapir, hvor de snart blive tørre, og derefter kunne opbevares til fremtidig Anvendelse.

For at Planterne i Slutningen af Mai, eller senest i de første Dage af Juni, kunne være sættefærdige, maa Frøet saaes i Begyndelsen af Marts, thi det ligger henimod fire Uger i Jorden. Det saaes paa et kraftigt og velbehandlet Havebed, og maa ingenlunde bringes dybt ned, samt, ligesom andre Have-sager paa denne Aarets Tid, bedækkes om Natten med

Salmmaatter. Bliver Beiret for tørt, er det nødvendigt at vande noget. Ogsaa kan man, ligesom allerede er anført om Kartoslerne til tidlig Brug, saae Frøet i Trækasser paa omtrent $1\frac{1}{2}$ Dvarteers Dybde, og anbringe disse i Heste- eller Kostalden. Naturligvis lader alt dette sig lettere udføre i et vel ordnet Driehuus, men et saadant findes kun sjelden hos Landmanden.

Den 1ste Juni satte jeg i et Bed i min Have, hvor Jorden slet ikke er af udmærket Godhed, 12 Kartoffelplanter, som jeg havde oprykket af Frø. I Begyndelsen viste de ikke ret Liv, men i Midten af Juni toge de til at vore og udbredte sig saa stærkt, at jeg den 1ste Juli fandt Grund til at optage 6 af dem og omplante dem paa et andet Bed, for at de tilbageblevne kunde faae mere Rum. At see disse, som jeg optog, at have ei alene stærke Rødder, men allerede endog smaa Kartosler, var mig jo en stor Glæde. De, som bleve staaende, vorede saa frodigt, at jeg i Midten af Juli fandt mig besejret til endnu at borttage 4 Blokke, saa at der bleve kun 2 tilbage af den første Plantning. De, jeg først omplantede, nemlig den 1ste Juli, vorede ogsaa herlig til. De, jeg sidst omplantede, nemlig medio Juli, bleve i Forhold til hine noget tilbage, endstjøndt de overgif alle de Kartosler, jeg havde baade i Haven og i Marken efter sædvanlige Sædefartosler. I Særdeleshed udmærkede de sig, som vare blevne staaende paa deres første Plads, deels ved deres mange stærke Skud, deels ved deres Blade, som havde en skjøn mørkegrøn

Farve og en usædvanlig Størrelse, saa at de underste Blade vare 6 til 7 Tommer lange og 4 til 5 Tommer brede. Disse bleve hyppede tre Gange og blomstrede i Begyndelsen af August; de andre, som bleve plantede anden Gang, blomstrede først i Slutningen af August; de havde alle kun faa Blomster, som efter en kort Tid faldt af. — I Nærheden af de to Kartoffelbuske, som bleve staaende, var tilfældigviis en Kartoffelbusk, som var opvoret af en Kartoffel. Jeg indrømmede den ligesaa stort Rum til at udbrede sig i, som En af disse to; jeg pleiede den med samme Omhyggelighed, som disse, og Jordbunden var af selv samme Bessaffenhed. Endskjøndt ogsaa den havde en svær Top, vare dens Blade dog kun smaa og lysegrønne; den blomstrede længe, og i Slutningen af September begyndte dens Blade at blive gule; de derimod, som vare optrukne af Frø, blomstrede en kort Tid, og stode endnu den sidste Dag i September i fuld Kraft og Skjønhed, uden at have et eneste falmet Blad. Den stærke Frost, som indtraf imellem den 1ste og 2den October, og ødelagde al Kartoffelurten her i Eggen, berøvede ogsaa mine plantede Kartoffler Livet, hvor skjønt deres Udseende end havde været Dagen tilforn. Jeg havde nu ikke Grund til at lade dem staae længere. Den omtalte enkelte Kartoffelblok ved Siden af de to plantede, som bleve tilbage i Bedet, optog jeg først, den gav en ikke ubetydelig Afgrøde, nemlig 2 Måshen. Derefter optog jeg de den 1ste Juni plantede og ikke siden flyttede Blokke, og til alle Tilstedeværendes Glæde var der ved den ene 50 og

ved den anden 60 Kartofler, af hvilke de største havde et Gaaseæggs Størrelse; begge med hinanden gave over 5 Mäfschen. (Den Fordeel, som de af Frø optrukne Kartofler medføre, fremfor de af sædvanlige Sædefar- tofler, er altsaa ingenlunde ubetydelig; den er efter det her anførte Forsøg $\frac{1}{3}$ mere; og Betydningen heraf skjønnes bedst, naar man forestiller sig, at man under ellers lige Forhold ved denne Fremgangsmaade kan vente sig 125 Tønder istedetfor 100, og 1250 Tdr. istedetfor 1000. Hvor meget en Mäfschen bestemt indeholder, vides ikke. Den preussiske Meze er en af de mindste, men er dog $= 3\frac{1}{6}$ danst Potter, og det kan altsaa ikke være den, som her menes, thi saa vilde Afgrøden af disse to Blokke have været 1 danst Skjeppe. Da 1 Skjeppe Kartofler indeholder 200 til 250 Kar- tofler, efter deres forskjellige Størrelse, kunne vi, som et Middeltal, regne 225 Kartofler til 1 Skjeppe, og de 110 Kartofler, som disse 2 Blokke gave, udgjøre da omtrent $\frac{1}{2}$ Skjeppe. Eftersom Forholdet imellem de to Afgrøder er tydeligt nok fremsat, kan det være os ligegyldigt, enten en Mäfschen er lidet over eller under 1, ⁸ danst Pot. — At Forfatteren har hyppet disse Kartofler 3 Gange bør ikke ubetinget tages til Efterfølgelse; thi Kartofler bør ikke hyppes, efterat de begynde at blomstre, og saa hensigtsvarende to i rette Tid foretagne Hyppinger ere, saa skadelig kan en tredie være, naar den foretages altfor sildig. — „Men“ — siger vist En og Anden — „alt det Arbeide, som fra først til sidst udfordres hertil, bør ogsaa komme i Be- tragting!“ — Ja vel; men de besparede Sædefar-

tosler bør ligeledes tages i Beregning; thi deres Værdi er ei heller ubetydelig, og saafremt duelige Hænder kunne havees for passende Priser, vil det mere Arbeide, som især Plantningen vil foraarsage, langtfra ikke koste saa meget, som de besparede Sædefartosler kunne beløbe, vel ikke engang det Halve.) — De to Gange plantede Kartosler, ogsaa de, som sidst eller i Midten af Juli bleve omplantede, udmærkede sig ogsaa ved Bladenes Farve og Størrelse og deres Omfang i det Hele; ligeledes havde de rigelig ansat Kartosler, men de største af dem vare kun saa store som Hønsæg. Ved enhver af disse Blokke var der 30 til 50 Kartosler. De vare nemlig for sildig omplantede, og ved den indfaldne Frost for tidlig standsede i deres Væxt. Af Smag vare de fortrinlige, og de indeholdt saare mange Meeldele. (At Forfatteren ogsaa har anført Afgrøden af dem, der bleve sidst omplantede, bør vi ikke lade upaafjønnet og ubenyttet; thi idet vi see, at denne deres saa sildig foretagne Omplantning medførte et minus af vel omtrent 30 pCt., bringes vi til at gjøre den vist rigtige Slutning, at mange Landmænd feile i at lægge deres Kartosler altsor sildig i Foraaret, og istedetfor at de som oftest lægge dem imellem den 16de og 24de Mai, naar den øvrige Foraarssæd er lagt, vilde det vist være til megen Fordeel, om de en 3 til 4 Uger tidligere kunde bringe dem i Jorden, naar Veiret tillader det. Naar Kartoslerne først i den sidste halve Deel af Mai blive lagte, komme de endnu sildigere til nogen Fuldkommenhed og til at ansætte Knolde end disse, der bleve omplantede midt i Juli, og —

en ringere Afgrøde er Følgen heraf.) — Naar nu en Landmand Naar efter Naar paa denne Maade vil opelste sig blot de Sædefkartofler, som han det følgende Naar vil lægge, og han af dem vælger de største, som han skærer i Stykker, vil han derved ikke alene betrygge sine Kartofler for at udarte, men endog see sine Kartofler forædlede, blive mere nærende og velsmagende, idet de indeholde mere Meel og Sufferstof, samt give en rigere Afgrøde. Jeg er ganske forvisset om, at Enhver, som engang har gjort et lidet Forsøg hermed, ikke vil efterlade aarligen, idetmindste forsaa vidt, at bruge denne Fremgangsmaade.

Ligesom det her Anførte er det Væsentligste af det, Forfatteren har om at avle Kartoflerne, saa skal jeg fremdeles meddele det Bigtigste af det, han anfører om deres Afbenyttelse.

Først omhandler han, hvorledes de kunne bruges som et meget bidragende Næringsmiddel for Huusdyrene, for Fjederkræet i Gaarden, ja endog Fisken i Parken, dernæst deres Afbenyttelse i selve Huusholdningen.

Det, Forfatteren anfører om deres Brug som Dvægfoder, indeholder vel neppe noget Nytt og for os Danske Ukjendt; dog kunne følgende Yttringer fortjene at udhæves. Naar Kartofler bidrage meget til at forøge Køernes Vintermælk; fogte synes de derimod ikke med Fordeel at kunne gives Malfekoer, saasom det fornemmeligen er Kjodansættelse og Fedme, som de da bevirke, og de som saadanne derfor rigtigst anvendes til Fedevæg. Ved at fodre Malfekoer med raa

Kartofler bliver Melken dog mere vandet og bærer mindre Fløde. For at forebygge dette har man forsøgt at fodre med tørrede Kartofler, hvorved Melken bliver feed; men blandes tillige en Deel Gulerødder hermed, bliver den særdeles fortræffelig. — For at kunne tørre Kartoflerne, maae de først skæres i Skiver eller Terninger, eftersom man lettest kan indrette det; og disse tørrede Stykker, som kunne overgjemmes fra et Aar til et andet, males eller knuses, før de bruges, og blandes da, ligesom gruttet Korn, med Haffelse. — Ogsaa Hestene befinde sig saare vel ved at faae Kartoflerne saaledes tilberedte; thi ihvorvel de raa Kartofler bekomme dem vel, kan det ikke negtes, at deres Tænder jo angribes noget af dem. — Et Faar kan foruden Hø og Halm daglig fortære 5 \mathcal{R} Kartofler; det trives og fedes derved, bærer megen og god Uld, og giver sit Lam god Næring. — Svinene æde vel de raa Kartofler med Begjærighed, men skulle de fedes, er det nødvendigt, at de faae dem kogte, og at der efterhaanden sættes mere og mere Bygstraa til, ja at de til Slutning af Fedningen faae alene Kjærnesfoder, da deres Flest ellers vil dryppe under Røgningen. Ogsaa her virke de tørrede og gruttede Kartofler mere end de blot kogte, og en Tilsætning af Gulerødder viser ogsaa her sin gode Virkning. — For alt Fjederkræet ere Kartoflerne en behagelig Føde, dog især naar de gives kogte; det fedes da ikke alene ved dem, men bringes, i det mindste for en Tid, til at lægge flere \mathcal{R} g; thi ved at fodres alene dermed ophøre Hønsene efter en Maanedes Tid med